

DIN ACTIVITATEA EPISCOPULUI ROMANO-CATOLIC ANTONIO DE STEFANO ÎN MOLDOVA (1848 - 1859)¹

LUCA Constantin*

ABSTRACT

EPISCOPUL ANTONIO DE STEFANO ESTE UNUL DINTRE CEI MAI REPREZENTATIVI PRELAȚI ROMANO-CATOLICI CARE AU ACTIVAT ÎN MOLDOVA ÎN PERIOADA EXISTENȚEI VICARIATULUI APOSTOLIC (1818-1884). CONDUCĂTOR AL MISIUNII CATOLICE DIN MOLDOVA TIMP DE PESTE 10 ANI, ACESTA S-A DOVEDIT UN LUPTĂTOR HOTĂRĂT, DAR ȘI ABIL, PENTRU OBTINEREA DE DREPTURI CIVILE ȘI POLITICE PENTRU CLERUL ȘI PENTRU ENORIAȘII DIN SUBORDINE. BENEFICIND DE UN CONTEXT INTERN ȘI INTERNAȚIONAL FAVORABIL, DE STEFANO REUȘEȘTE SĂ-ȘI VADĂ ÎNDEPLINITE OBIECTIVELE MENȚIONATE, CARE SE VOR REGĂSI ÎN CUPRINSUL CONVENȚIEI DE LA PARIS DIN 7/19 AUGUST 1859. ÎN POZITA ACESTOR MERITE INCONTESTABILE, CADE VICTIMĂ INTRIGILOR UNOR PREGOȚI CATOLICI ȘI ESTE NEVOIT SĂ RENUNȚE LA FUNCȚIE ȘI SĂ SE RETRAGĂ ÎN ITALIA.

KEYWORD: CATHOLICS, MOLDAVIA, XIX-TH CENTURY, ACTIVITY, ANTONIO DE STEFANO

Introducere

Studiul nostru își propune să evidențieze unele aspecte din activitatea episcopului romano-catolic Antonio de Stefano în Moldova în perioada 1848-1859, perioadă în care Principatul cunoaște transformări radicale de ordin social, economic și politic, care permit intrarea sa într-o nouă construcție statală.

Analiza activității sale trebuie privită în strânsă legătură cu evoluțiile politice interne și externe, cu gradul de relaționare cu ierarhii ortodocși, dar și cu statutul juridic al catolicilor din Moldova, statut care comportă în epocă două nivele diferite de

adresabilitate, unul privind clerul catolic și un altul privind comunitățile catolice, cu o serie de diferențe între ele.

Unul dintre autorii care abordează tematica vizată în opera sa se dovedește a fi Petru Tocănel, în *Storia de la Chiesa Cattolica in Romania. Il Vicariato Apostolico e la missione dei frati minori conventuali in Moldavia*, vol. III, partea 1-2, Padova, Ed. Messagero, 1960-1965.

Autorii Emil Dumea, în lucrarea *Istoria Bisericii Catolice din Moldova* (Iași, Ed. Sapiientia, 2006), și **Fabian Doboș**, în studiul *Catolicii din Moldova. Din activitatea episcopului Antonio de Stefano, vizitator apostolic al Misiunii franciscane din Moldova (1849-1859)*, în „Buletin Istoric”, nr. 1/2000, Editura Presa Bună, Iași, 2000, redau informații despre activitatea episcopului nostru.

Trebuie menționate colecțiile de documente *Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea* (serie nouă, volumele III-VI), București, Ed. Academiei Române, (coordonator Daniela Bușă) și *Acte și documente relative la renașterea istoriei României*, (editor Dimitrie A. Sturza), care oferă date de interes pentru studiul nostru, atât din prisma relațiilor clerului catolic, a situației sociale, economice și politice din Moldova în epocă, cât și a implicării lui de Stefano în lupta pentru drepturi a catolicilor moldoveni.

I. Activitatea episcopului Antonio de Stefano în fruntea Vicariatului Apostolic din Moldova

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, Biserica Catolică din Moldova a cunoscut o organizare și o evoluție care i-au permis să-și îndeplinească misiunea spirituală în rândul enoriașilor săi. La începutul secolului, în Moldova funcționa o Episcopie catolică la Bacău, înființată la începutul secolului al XVII-lea, însă episcopii titulari ai acesteia nu și au exercitat efectiv funcția, majoritatea preferând să locuiască în Polonia. După anul 1818, odată cu moartea episcopului titular, din cauza opoziției manifestate de clericii ortodocși, Domnul țării nu mai acceptă numirea unui înlocuitor al acestuia.

În fața acestei situații, Sfântul Scaun adoptă soluția înființării Vicariatului Apostolic² al Moldovei, care va funcționa până în anul 1884, când Papa Leon al XIII-lea

* Doctorand anul III în cadrul Școlii Doctorale a Facultății de Istorie a Universității “Alexandru Ioan Cuza” din Iași

² Vicariat apostolic = este o formă de competență teritorială a [Bisericii Catolice](#) stabilită, de regulă, în zonele necatolice sau de Misiune, și în țările sau regiunile în care nu există încă o [dieceză](#). Este condusă de un [vicar apostolic](#) - [episcop titular](#) care are jurisdicție asupra acestei zone, fără a fi însă episcopul ei. Un vicariat

înființează Dieceza (Episcopia) Catolică de Iași. În toată această perioadă, Misiunea catolică din Moldova a fost condusă de vizitatori apostolici³, care, în cele mai multe cazuri, conform uzanțelor, erau numiți episcopi titulari pentru dieceze demult dispărute.

Preotul Antonio de Stefano preia conducerea Vicariatului Apostolic în anul 1848, fiind numit la 1 decembrie de către conducerea Congregației *De Propaganda Fide*⁴ vizitator apostolic *ad tempus* (până la o nouă dispoziție) al Misiunii din Moldova⁵.

Momentul numirii sale coincide cu vacanța scaunului Mitropoliei Moldovei, aspect semnalat superiorilor de la Roma de către părintele de Stefano, care cerea ca numirea sa să fie făcută înaintea celei a noului mitropolit, deoarece exista teama ca noul ierarh ortodox să încerce blocarea șederii unui episcop catolic la Iași, la fel cum se întâmplase la începutul secolului al XIX-lea, în timpul mitropolitului Veniamin Costachi⁶.

Referitor la biografia și activitatea anterioară a lui Antonio de Stefano, trebuie spus că acesta s-a născut la Napoli, în anul 1808, și a venit în Moldova în 1833, fiind printre altele și paroh la Huși, iar, anterior numirii în rangul de episcop, îndeplinea rolul de comisar general pentru disciplină călugărească a misionarilor din Moldova⁷.

După numirea sa, noul episcop a dovedit că, dacă beneficiază de oarecare libertate din partea autorităților locale, se pot face lucruri importante pentru binele spiritual și material al catolicilor. Astfel, acesta a restaurat bisericile vechi din Cotnari, Hălăucești, Călugăra, Valea Seacă și a finalizat construirea caselor parohiale din Oțeleni, Focșani, Botoșani, Talpa, Buruienești, Sagna și Călugăra. La Butea, în pofida împotrivirii boierului local, a deschis centrul parohial, numind primul paroh în persoana lui Angelus Orsini, deschizând ulterior alte centre la Talpa și Dărmănești.

apostolic poate fi administrat temporar de către episcopul unei dieceze vecine, printr-un delegat denumit [vicar episcopal](#), sau foraneu, și care, în virtutea puterilor delegate lui, exercită o jurisdicție limitată asupra vicariatului apostolic.

³ Vizitator apostolic = titlu purtat de reprezentantul papei cu misiuni speciale și tranzitorii, atât pe lângă dieceză, cât și pe lângă guverne.

⁴ Congregația De Propaganda Fide (Congregația pentru Răspândirea Crediței)= congregația romană, responsabilă pentru răspândirea credinței și pentru activități misionare, înființată de către Papa Grigore al XV-lea, în anul 1622.

⁵ Pr. Fabian Doboș, *Catolicii din Moldova. Din activitatea episcopului Antonio de Stefano, vizitator apostolic al Misiunii franciscane din Moldova (1849-1859)*, în „Buletin Istoric”, nr. 1/2000, (Iași:Ed. Presa Bună, 2000), 18.

⁶ Idem, *La Diocesi di Jassy (Romania) durante l'episcopato del vescovo Domenico Jaquet OFM (1895-1903)*, (Iași: Ed. Sapientia, 2008), 56.

⁷ Pr. Dr. Iosif Petru M. Pal, *Originea catolicilor din Moldova și franciscanii păstorii lor de veacuri*, (Tipografia „Serafica” Săbăoani-Roman, 1942), 154.

Totodată, Misiunea susținea financiar școlile din Iași, Huși, Săbăoani, Galați și Petrești, în cadrul cărora predau misionari împreună cu alți profesori laici, învățându-i pe copii să scrie și să citească. După legea civilă din 1859, în aceste școli se învăța și limba română, ca disciplină obligatorie⁸.

La începutul perioadei de episcopat a monseniorului De Stefano, Misiunea din Moldova se găsea într-o situație relativ bună, inclusiv relațiile cu ortodocșii fiind bune, aspect reliefat de faptul că noul mitropolit, ales în martie 1851, Sofronie Miclescu, îi dăruiește episcopului catolic o importantă cantitate de piatră pentru fundația bisericii pe care acesta intenționa să o construiască la Huși.

După numirea sa, episcopul a cerut superiorilor săi de la Congregatia *De Propaganda Fide* permisiunea de a merge în Italia pentru a discuta problemele misiunii, fapt ce se realizează în 1851, după ce îl numește ca superior al Misiunii pe preotul Braya. Ajuns la Roma, el le relatează personal superiorilor săi situația Misiunii franciscane din Moldova, prezentând, totodată, o dare de seamă, în ianuarie 1852, care nu conține însă nici o noutate în ceea ce privește situația catolicilor din Moldova față de cele ale predecesorilor săi⁹.

Pe parcursul șederii sale la post, monseniorul de Stefano nu este scutit de acuzații din partea slujitorilor de rit catolic: un preot ungar a scris sub jurământ Congregației *De Propaganda Fide* că în Misiune se întâmplau numeroase nereguli din partea unor misionari. Acesta cerea chiar trimiterea de la Roma a unui vizitator special pentru a se convinge că lucrurile sunt diferite față de modul cum le prezenta episcopul De Stefano în epistolele sale¹⁰.

Episcopul De Stefano a avut un rol deosebit și în publicarea cărților pentru credincioșii catolici din Moldova și crearea de instituții proprii de învățământ, fapt neagreat însă de clericii ortodocși. Însuși Meletie Brandamur, mitropolitul Moldovei, a prezentat un protest Domnitorului, susținând că acele cărți conțineau idei care erau contrare dogmelor Bisericii Ortodoxe, fiind un real pericol pentru credincioșii ortodocși. Din acest motiv, el îi cerea Domnului permisiunea de a le strânge și distruge, cerere neaprobată însă¹¹.

⁸ Emil Dumea, *Istoria Bisericii Catolice din Moldova*, (Iași:Ed. Sapientia, 2006), 248.

⁹ Pr. Fabian Doboș, *Catolicii din Moldova. Din activitatea episcopului Antonio de Stefano...*, 19.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Printre cărțile publicate în timpul mandatului de episcop al lui De Stefano se numără:

Următorul mitropolit al Moldovei, Sofronie Miclescu, a încercat, la rândul-i, scoaterea din circulație a cărților publicate de episcopul de Stefano. Astfel, în 1851, când acesta era plecat la Roma, mitropolitul a înaintat o notă de protest Domnului Grigore Ghica în care afirma că respectivele cărți conțin elemente contrare dogmelor religiei ortodoxe și constituie motiv de diviziune între credincioșii catolici și cei ortodocși¹².

De Stefano a propus, în anul 1849, înființarea unui seminar, însă Guvernul a condiționat deschiderea sa de o lege privitoare la misionarii catolici, lege care urma să limiteze intrarea în țară a preoților străini. Discuția cu privire la acest subiect revine în actualitate în 1858, când sunt stabilite chiar și disciplinele care urmau să fie studiate în cadrul seminarului ce urma să funcționeze în Iași, iar în 1860 este adoptată o decizie oficială în acest sens, care nu se materializează decât după plecarea din Moldova a episcopului, prin înființarea unui „*seminar pentru catolicii de peste Milcov*”¹³.

Katehism Krestinesc pentru junimea de religie romano-catolică, alcătuită de părintele Antonius de Stefano din Ordinul Minorilor Conventuali și Misionariu Apostolicu în Principatul Moldavei. Brașov 1848. În tipografia lui Ioan Gatt. În urma intervenției mitropolitului Moldovei, Meletie Brandabur, cartea a fost oprită la vama din Roman, fiind permisă răspândirea ei în rândul catolicilor moldoveni doar după eliminarea unui pasaj considerat incriminator de către Secretariatul de Stat al Moldovei („catehism pentru daco-romano-catolici și, mai ales, pentru cei care frecventează școlile”).

Kalea Crucii, Ascultarea Sfintei Liturghii și metoda de a face o cuviincioasă mărturisire și spre a lua cu vrednicie Sf. Komunicătură pentru junimea Romano-catolică, compus de Părintele Anton de Stefano din Ordinul Minorilor Conventuali și Provizoriu Apostolic Misiunii Romano-catolică în Principatul Moldovei, Brașov, 1849.

Katehismu Krestinescu pentru junimea Romano-catolică, dar mai ales pentru cei în vârstă, compus de Preasfințitul și Venerabilul DD. Antonio de Stefano din Ordinul Minorilor Conventuali ai Sfântului Francisc de Assisi, Episcop de Benden în Epiru, Kavalier Ordinului Sf. Mormânt, Vizitatoriu și Prefectu Apostolicu Misiunii Romano-Catolice în Principatul Moldovei. Liou, 1857. Din tipografia lui Eduard Winiarski.

Explicațiuni Evanghelice pentru toate Duminecile de preste annu spre conducerea credincioșilor Romano-catolici ai lui Isus pe calea moralului și a vecinicei mântuirii, elaborate în limba română numai pentru trebuința locuitorilor de religie Romano-Catolică din Principatu, de iubitorul de Dumnezeu DD. Antonio de Stefano din Ordinul Minorilor Conventuali ai Sfântului Francisc de Assisi, Episcop Romano-Catolic din Principatul Moldovei, Kavalier Ordinului Sf. Mormânt și al Koroanei de Fer. – Iașii, tipografia lui A. Bermann, Podul-Vechiu No. 79, 1958. Vol. I. Vol. II, 1859.

Rugăciuni către Dumnezeu și Immuri Sacre compuse în limba română pentru Misiunea din România de Excellența Sa Episcop Antonio de Stefano, din Ordinul Minorilor Conventuali ai Sf. Francisc de Assisi, fostul Vicar Apostolicu în țara aceea – Napoli, Tipografia Accattoncellilor, 1886. Probabil din cauza faptului că a fost scrisă la mult timp după părăsirea Moldovei, limba utilizată e plină de greșeli.

¹² Emil Dumea, op.cit., 249.

¹³ Pr. Alois Moraru, 120 de ani de la crearea Episcopiei Romano-Catolice de Iași. Incursiune în istoria celor 120 de ani ai Episcopiei Romano-Catolice de Iași, în „Buletin Istoric”, nr. 5 (2004), Iași, Ed. Presa Bună, 2004, p. 15.

II. Implicarea episcopului de Stefano în lupta pentru obținerea de drepturi civile și politice pentru catolicii din Moldova

Contextul politic din epocă, generat de sfârșitul Războiului Crimeii și încheierea Tratatului de pace de la Paris, în 1856, deschidea pentru români posibilitatea abordării proiectului Unirii. Datorită influenței țărilor care se împotriveau Unirii (Turcia, Austria și Marea Britanie), în componența Divanurilor *ad-hoc* era extrem de dificil să pătrundă catolici sau unioniști, regulamentul de alegere, elaborat în 1857, excluzându-i pe catolici din rândul participanților la vot¹⁴.

Situația Bisericii Catolice era următoarea: misionarii catolici nu aveau încă drepturi egale cu preoții ortodocși în privința răspândirii credinței, căsătoriile mixte nu erau recunoscute de stat decât dacă partea catolică se convertea la ortodoxism, nu era permisă o ierarhie catolică, fiind recunoscut doar un prefect sau vicar apostolic¹⁵.

Pentru a atrage atenția asupra situației critice a catolicilor din Moldova, Antonio de Stefano adresează un memoriu Comisiei Europene de Observație și Anchetă¹⁶, cu sediul la București, și copii cardinalului Barnabo, prefect al Congregației *De Propaganda Fide*, nunțiului de la Viena, Monseniorul de Luca¹⁷, și nunțiului de la Paris, monseniorul Sacconi¹⁸.

După ce, în începutul petiției sale, face o scurtă prezentare a catolicismului din Moldova, episcopul, „*convins că scopul principal al Comisiei, care funcționa în virtutea Tratatului de la Paris, este acela de a face dreptate egală pentru toți*”, cere, în numele catolicilor moldoveni, recunoașterea de către statul moldovenesc a libertății cultului catolic, acordarea clerului calotic acelorași drepturi ca și clerului de rit bizantin, obligația statului de a recunoaște valabile căsătoriile între membrii celor două religii – catolică și ortodoxă – fără problema unui nou botez și a drepturilor civile și politice de care se bucură membrii religiei ortodoxe, pentru toți catolicii indigeni¹⁹.

¹⁴ Emil Dumea, op. cit., 252.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Comisia Europeană de Observație și Anchetă, prezentă în Principate între anii 1857-1858, cu misiunea de a supraveghea alegerile pentru Adunările ad-hoc, de a lua act de „dorințele” acestora cu privire la organizarea lăuntrică a Principatelor și de a întocmi un raport ce urma să servească drept bază a discuțiilor în preconizata Conferință de la Paris a reprezentanților puterilor garante.

¹⁷ Nunțiu apostolic la Viena de pe 16 iunie 1856 până la 13 martie 1863 și pronunțiu apostolic (ca și cardinal) la Viena de pe 13 martie 1863 până pe 6 august 1863.

¹⁸ Nunțiu apostolic la Paris de pe 22 septembrie 1853 până pe 30 septembrie 1861.

¹⁹ Jean Nouzille, *Catolicii din Moldova. Istoria unei minorități confesionale din România*, (Iași:Ed. Sapientia, 2010), 174.

De Stefano era într-o poziție extrem de delicată, deoarece Austria, protectoarea catolicilor, era în tabăra antiunionistă, iar episcopul și catolicii moldoveni, în cealaltă. Drept rezultat, au început să circule zvonuri cum că misionarii catolici ar fi agenți ai Austriei, care vor să aducă în țară domn străin de neam și religia strămoșească. În cadrul Adunării *ad-hoc*, episcopul de Stefano a avut un loc special, în spațiul rezervat ambasadorilor.

La 15 octombrie, Adunarea *ad-hoc* adoptă o serie de chestiuni generale care trebuie să fie discutate, printre ele figurând și două puncte, punctul V - „Libertatea culturilor în mărginirea Capitulațiilor” și punctul IX - „Drepturile politice pentru pământeni de orice religie creștină”; trebuie precizat aici că aceste puncte nu se refereau exclusiv la drepturile catolicilor, ci și la armeni și alți străini instalați în Moldova.

La 25 octombrie 1857, în ședința Adunării *ad-hoc* a fost dezbătut raportul comisiei însărcinată cu punctul V - „Libertatea culturilor în mărginirea Capitulațiilor”²⁰, fiind propus spre votare în următoarea redactare: „Religia domnitoare în România este religia ortodoxă a Răsăritului. Esercițiul celorlate culturi recunoscute este liber, însă cu restricția prevăzută în Capitulații”. Asupra acestui punct au existat numeroase critici, transpuse în patru amendamente, dar, dezbateri aprinse, acesta este adoptat în final, cu votul a 60 de membri, având următorul conținut: „Religia domnitoare în România este religia ortodoxă a Răsăritului; esercițiul culturilor celorlalte religii recunoscute va fi liber, însă cu restricția prevădută în Capitulații”²¹.

Celălalt punct, IX - „Drepturile politice pentru pământeni de orice religie creștină”, a generat la rândul-i ample controverse. În această chestiune, membrii Adunării *ad-hoc* au propus în ședința din 12 noiembrie 1857 următoarea variantă:

„I. Toți pământeni, de orice religie creștină, se vor bucura de toate driturile politice, întocmai ca și toți pământeni de religie ortodoxă.

II. Împământeniții, de orice religie creștină, nu vor putea dobândi drituri politice, întrucât ei nu vor fi primit marea naturalisație votată de Adunarea Legislativă”²².

În ședința din 14 noiembrie 1857, cu un scor strâns, se adoptă decizia ca, având în vedere complexitatea problemei, chestiunea acordării de drepturi politice pentru

²⁰ Este vorba de Capitulațiile încheiate între Țările Române și Poarta Otomană în anii 1393, 1460, 1511, 1529 și 1634.

²¹ Dimitrie A. Sturza, Acte și documente relative la renașterea istoriei României, vol. VI, partea I, București, Tipografia Carol Gobl, 1888, 120.

²² Ibidem, 220.

pământeni de orice religie creștină să fie înlăturată din propunerile către Congres, urmând a fi dezbătută de viitoarea Adunare Legislativă²³.

În timpul dezbaterilor Adunării *ad-hoc*, unul dintre apărătorii drepturilor catolicilor s-a dovedit a fi Mihail Kogălniceanu, care a solicitat pentru laicii catolici aceleași drepturi de care se bucurau credincioșii ortodocși, iar pentru preoții catolici, propunea ca aceștia să fie tratați ca și cei ortodocși, adică să fie plătiți de stat pentru a se dedica mai bine îngrijirii spirituale și culturale a poporului. Propunerea lui Kogălniceanu a fost adoptată de marea majoritate a componenților Adunării *ad-hoc*, datorită influenței de care se bucura acesta, iar Convenția de la Paris a recunoscut catolicilor aceleași drepturi politice și civile ca ale ortodocșilor²⁴.

La 7/19 august 1858, Conferința reprezentanților celor șapte Puteri europene (Marea Britanie, Franța, Austria, Regatul Sardiniei, Prusia, Rusia și Imperiul Otoman) a adoptat Convenția de la Paris, care stabilea statutul politic, social și administrativ al Principatelor.

Acest document, cu valoare de Constituție, menționa în articolul 46: *„Moldovenii și valahii vor fi toți deopotrivă înaintea legii, înaintea contribuțiilor (dărilor) și primiți deopotrivă în funcții publice [...] Moldovenii și valahii de orice rit creștin se vor bucura deopotrivă de drepturile politice. Exersarea acestor drepturi se va putea întinde și la celelalte culte prin dispoziții legislative”*²⁵.

III. Plecarea lui de Stefano din fruntea Vicariatului Apostolic

În pofida eforturilor depuse în Moldova de episcopul de Stefano pentru a obține drepturi pentru catolici, la sediul Congregației din Roma soseau scrisori care prezentau în mod distorsionat doar partea negativă a misiunii. Într-o astfel de scrisoare, părintele Mikulski, paroh de Ismail (Basarabia) spunea că misiunea din Moldova se găsea într-o stare deplorabilă, iar principalul responsabil de această stare era episcopul de Stefano, pe care îl acuza de lipsă de pregătire și de zel. Se pare că aceste acuze se datorau existenței unui conflict între cei doi, episcopul, la rândul-i, relatând la mod negativ despre preot: *„În Basarabia, unită cu Moldova și împărțită în trei județe, sunt doar vreo sută de credincioși*

²³ Ibidem 249-251.

²⁴ Emil Dumea, op. cit., 257.

²⁵ Convențiunea încheiată la Paris la 19 august 1858, între Franția, Austria, Marea Britania, Prusia, Rusia, Sardinia și Turcia, atingătoare de reorganizarea Principatelor Unite a Moldovei și a Valahiei, urmată de protocoalele celor 19 ședințe ținute spre acest sfârșit, București, Tipografia C.A. Rosetti, 1859.

*catolici. Există acolo, în Ismail, o capelă, într-un stadiu mizerabil; și preotul de acolo, care este polonez rămas acolo după plecarea rușilor, nu este fără pată. Dar acum spune că vrea să se întoarcă în țara sa*²⁶.

În anul 1858, Papa Pius al IX-lea face un apel către călugărul benedictin francez Jean-Baptiste Pitra pentru a-i încredința studiul problemei românilor uniți din Transilvania și îl numește pe nunțitul apostolic de viena, Monseniorul de Luca, șeful misiunii apostolice care trebuia să viziteze Transilvania. Această vizită se extinde și în Moldova, unde baronul Goedel-Lanoy, consulul austriac îi proteja pe catolici și încerca să consolideze autoritatea politică a Austriei. Conform raportului prezentat de către episcopul de Stefano la 10 ianuarie 1858 cardinalului Barnabo, în Moldova existau 50.137 de catolici; în același raport, acesta face cunoscut faptul că enoriașii catolici nu obțin drepturi civice din cauza opoziției clerului ortodox și semnalează că Mihail Kogălniceanu și Costache Negri pledează în favoarea acestor drepturi²⁷.

Urmare a acestor scrisori venite din Moldova, conducerea Congregației a decis trimiterea unei persoane în Principat, care să transmită informații exacte despre situația Misiunii. Astfel, preotul Iosif Tomassi a fost numit vizitator general al Misiunii în Moldova, la 30 aprilie 1858, pentru ca după sosirea în Moldova, acesta să înceapă imediat vizitarea întregii misiuni. La finalul anului, în luna decembrie 1858, Tomassi trimitea deja la Roma o relatare compusă din cinci părți, în care făcea o expunere a situației existente²⁸.

La momentul acela, Misiunea catolică era împărțită în patru decanate: Iași, cu șapte parohii Siret, cu șapte parohii, Bistrița, cu opt parohii, și Troțuș, cu cinci parohii, numărul misionarilor care deserveau în aceste patru decanate fiind de 23, insuficient însă pentru necesitățile comunităților de catolici.

Referirile legate la episcopul de Stefano sunt însă subiective, vizitatorul general propunând superiorilor săi înlocuirea acestuia cu un episcop mai energic și mai autoritar, principalul motiv invocat în fundamentarea acestei propuneri fiind acela că nu este ascultat de misionari. Nesupunerea misionarilor pleca de la limba care trebuia folosită în celebrările religioase, ajungându-se la un conflict deschis între preoții maghiari și cei italieni, deoarece primii aveau pretenția ca limba în care misionarii să își exercite pastorația să fie maghiara,

²⁶ Pr. Fabian Doboș, *Catolicii din Moldova...*, 20.

²⁷ Jean Nouzille, *op.cit.*, 177.

²⁸ Petru Tocănel, *Storia de la Chiesa Cattolica in Romania. Il Vicariato Apostolico e la misioni dei frati minori conventuali in Moldavia*, vol. III, partea 1-2, (Padova, Ed. Messagero, 1960-1965), 478.

întrucât considerau româna o limbă schismatică, în timp ce ceilalți continuau să utilizeze limba română, mult mai ușor de învățat decât maghiara²⁹.

După primirea relatării părintelui Tomassi, conducerea Congregației l-a invitat la Roma pe episcopul de Stefano, pentru a discuta despre deciziile necesare în vederea îmbunătățirii Misiunii, astfel că, după ce a asistat la declararea solemnă a lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al Moldovei, în ianuarie 1859, acesta pleacă la Roma pentru a analiza măsurile care trebuiau luate, unde Prefectul Congregației îi cere explicații despre problemele Misiunii, administrație, datorii, misionari etc. În toamna lui 1859, episcopul și-a prezentat demisia, acceptată de papa Pius al IX-lea la 27 noiembrie.

După înlocuirea sa, pe lângă păreri de rău față de plecarea episcopului, în Moldova au circulat și o serie de zvonuri cu privire la amestecul în viața Misiunii a guvernului, fundamentate pe intervențiile primului-ministru Mihail Kogălniceanu în favoarea catolicilor, pentru care voia drepturi egale cu ale credincioșilor ortodocși, intervenții ce aveau drept scop secundar înlăturarea protectoratului austriac³⁰.

Concluzii

Episcopul Antonio de Stefano și-a dovedit, pe parcursul șederii în fruntea Vicariatului Apostolic din Moldova, pe lângă calitățile de preot, și pe cele de bun administrator și de abil diplomat, reușind să realizeze lucruri importante pentru binele spiritual și material al catolicilor (clădirea de biserici și școli, tipărirea de cărți religioase pentru enoriașii catolici), dar și să se implice în lupta pentru acordarea de drepturi civile și politice catolicilor moldoveni. Având drept aliați pe Mihail Kogălniceanu și Costache Negri, de Stefano reușește să impună pe agenda dezbaterilor Adunării *ad-hoc* din Moldova situația drepturilor și obligațiilor populației catolice din Moldova, drepturi care vor fi recunoscute prin Convenția de la Paris din 1859.

²⁹ Emil Dumea, op.cit., 255.

³⁰ Ibidem.

BIBLIOGRAFIE

1. **Buşă, Daniela** (coord.), *Călători străini despre Țările Române în secolul al XIX-lea, serie nouă, volumul IV-VI*, București, Ed. Academiei Române, 2010.
2. **Ciocan, N.I.**, *Monografia creștinilor catolici din județul Roman*, Roman, 1924.
3. *Convențiunea încheiată la Paris la 19 august 1858, între Franca, Austria, Marea Britania, Prusia, Russia, Sardinia și Turcia, atingătoare de reorganizarea Principatelor Unite a Moldovei și a Valahiei, urmată de protocoalele celor 19 ședințe ținute spre acest sfârșit*, București, Tipografia C.A. Rosetti, 1859.
4. **Doboș, Fabian**, *Catolicii din Moldova. Din activitatea episcopului Antonio de Stefano, vizitator apostolic al Misiunii franciscane din Moldova (1849-1859)*, în „Buletin Istoric”, nr. 1/2000, Iași, Ed. Presa Bună, 2000.
5. **Idem**, *La Diocesi di Jassy (Romania) durante l'episcopato del vescovo Domenico Jaquet OFM (1895-1903)*, Iași, Ed. Sapiientia, Iași, 2008.
6. **Dumea, Emil**, *Catolicismul în Moldova în secolul al XVIII-lea*, Iași, Ed. Sapiientia, 2003.
7. **Idem**, *Istoria Bisericii Catolice din Moldova*, Iași Ed. Sapiientia, 2006.
8. **Nouzille, Jean**, *Catolicii din Moldova. Istoria unei minorități confesionale din România*, Iași, Ed. Sapiientia, 2010.
9. **Pal, Iosif Petru M.**, *Originea catolicilor din Moldova și franciscanii păstorii lor de veacuri*, Săbăoani-Roman, Tipografia „Serafica”, 1942.
10. **Pilat, Liviu**, *Comunități tăcute. Satele din parohia Săbăoani (sec. XVII - XVIII)*, Iași, 2002.
11. **Sturza, Dimitrie A.**, *Acte și documente relative la renașterea istoriei României*, vol. VI, partea I, București, Tipografia Carol Gobl, 1888.
12. **Tocănel, Petru** *Storia de la Chiesa Cattolica in Romania. Il Vicariato Apostolico e la misioni dei frati minori conventuali in Moldavia*, vol. III, partea 1-2, Padova, Ed. Messagero, 1960-1965.
13. **Xenopol, A.D.**, *Istoria Românilor din Dacia Traiană, vol. VI. De la restabilirea domnilor pământeni până la îndoita alegere a lui Alexandru Cuza*, București, Cartea Românească, 1925.